

Izdala in založila:

ZVEZA SLOVENSkih DRUŠTEV ZA BOJ PROTI RAKU, 2022.

Trubarjeva cesta 76 a, 1000 Ljubljana

Telefon: 01 430 97 80

E-pošta: info@protiraku.si

Vaše zdravje je v vaših rokah!

ZVEZA SLOVENSkih DRUŠTEV
ZA BOJ PROTI RAKU

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE
Program sofinancira Ministrstvo za zdravje RS.

www.protiraku.si

Oblikovanje in ilustracije: T.JASARI, maj 2019. Trejta revizija in ponatis, 2022. Naklada: 20.000 izvodov

Kaj so HPV?

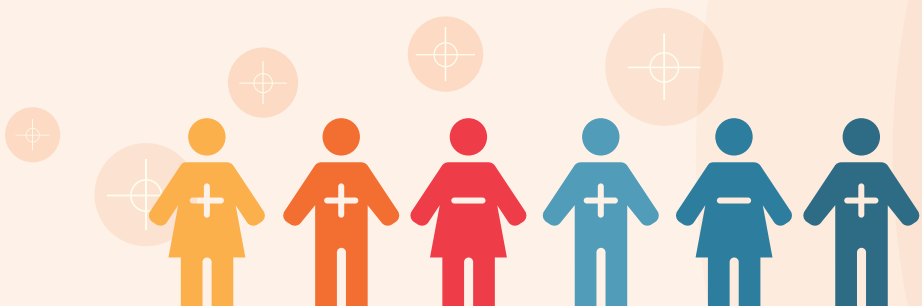
Človeški papilomavirusi (okrajšano HPV) so velika družina virusov. Poznamo okoli 200 genskih različic, od katerih jih 45 povzroča okužbe spolovil, rodil in predela okoli zadnjika. Povzročajo razne spremembe epitelijskih celic, največkrat genitalne bradavice, lahko pa tudi nekatere vrste rakov. Bradavice najpogosteje povzročata tipa HPV 6 in HPV 11; nastanejo že po nekaj tednih ali šele po več mesecih ali letih po okužbi.

Skupina okrog 13 genotipov HPV lahko huje ogroža človekovo zdravje. So namreč rakotvorni, predvsem tipa 16 in 18. Tako pri ženskah kot tudi pri moških povzročajo predrakave in rakave spremembe na spolovilih, zadnjični odprtini in v ustnem žrelu.

Kako se prenaša okužba s HPV?

Okužba s HPV je najpogostejša spolno prenosljiva okužba. Prenša se z neposrednim stikom kože ali sluznice pri spolnih odnosih in drugih intimnih stikih. Ker so HPV zelo kužni, se z njimi okuži (vsaj enkrat v življenju) večina spolno aktivnih žensk in moških. Okuženi običajno nimajo prav nobenih težav in zato lahko nevede širijo okužbo.

Prva okužba s HPV je najpogostejša pri mladostnikih in mlajših odraslih, starih od 15 do 25 let.

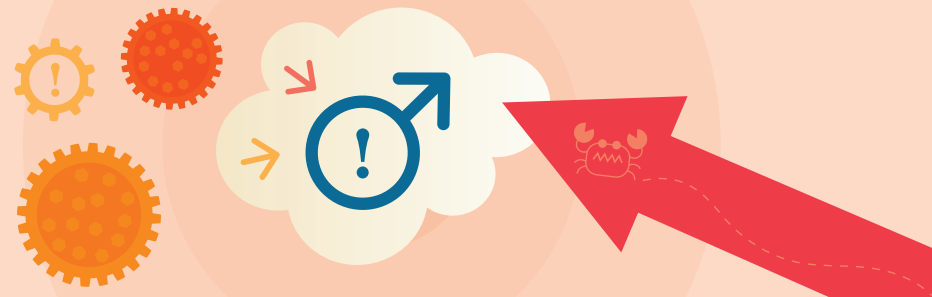
Kakšna je povezava med okužbo s HPV in rakom materničnega vratu ter drugimi raki?

V večini primerov imunski sistem premaga okužbo s HPV; viruse izloči iz telesa v letu ali dveh. Če mu jih ne uspe premagati, virusi ostanejo v celicah materničnega vratu in lahko v njih še po več letih povzročijo spremembe, tudi raka. Okužbe ali že nastale predrakave spremembe ne slabšajo počutja in ne povzročajo ginekoloških težav, zato se jih ženska sploh ne zaveda. Prav zato ji tudi zdravniki ne morejo odgovoriti na vprašanje, kdaj se je okužila.

Dolgotrajna okužba z rakotvornimi genotipi HPV je vzrok za nastanek raka materničnega vratu. Okužbo pri ženskah povezujejo tudi z nastankom nekaterih redkejših rakov (raka zunanega spolovila in nožnice), pri moških z rakom penisa in pri obeh spolih tudi z rakom zadnjika in ustnega žrela.

Kako je z okužbo s HPV pri moških?

Pri spolnih odnosih ali intimnih stikih se lahko okužijo tudi moški kadarkoli v življenju. Okužba tudi pri njih poteka prikrito, podobno kot pri ženskah. Tudi moški lahko zbolijo za genitalnimi bradavicami in različnimi vrstami rakov.

Kakšni so znaki okužbe?

Večina okužb z virusi HPV poteka brez bolezenskih znakov. Pri približno 5–10 % okuženih se pojavijo kožne in genitalne bradavice na spolovilih in zadnjiku. Okužba z rakotvornimi genotipi HPV lahko vodi do nastanka predrakavih in rakavih sprememb.

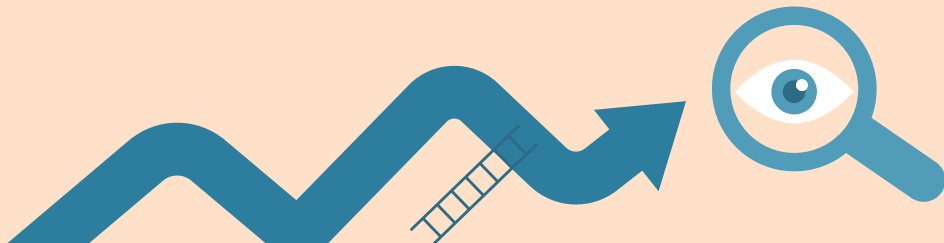
Kako je mogoče preprečiti okužbo s HPV?

Bolezni, ki jih povzroča okužba s HPV, je mogoče preprečiti. Najučinkovitejša načina preprečevanja sta cepljenje proti HPV in premišljena, zdrava, varna in odgovorna spolnost.

1.

Cepljenje proti HPV je zelo učinkovita zaščita pred raki, ki jih povzročajo HPV.

Prav zato je cepljenje proti HPV vključeno v redni program cepljenja deklic in dečkov v 6. razredu osnovne šole ob rednem sistematskem zdravniškem pregledu. Cepljenje je brezplačno, ni pa obvezno, zato ga morajo starši s podpisom dovoliti ali ga zavrniti. Zamudnice (dekleta, ki so v letu 2009/2010 ali kasneje obiskovala 6. razred in še niso cepljena proti HPV) se lahko brezplačno cepijo tudi kasneje. Brezplačno se lahko cepijo tudi zamudniki (dečki, ki so v letu 2021/22 obiskovali 6. razred). Cepljenje priporočamo dekletom in fantom.

2.

Zdrava, varna in odgovorna spolnost pomenijo, da se mladi odločajo za spolnost in spolne odnose čim kasneje, da imajo čim manj spolnih partnerjev in da uporabljajo kondom pri vsakem spolnem odnosu, saj se s tem zaščitijo pred mnogimi spolno prenosljivimi okužbami.

Kondom ščiti pred okužbo s HPV, vendar zaščita ni popolna, saj so lahko HPV tudi na delu spolovila, ki ga kondom ne pokriva. Kdor je okužen, z uporabo kondoma zmanjša možnost prenosa HPV na spolnega partnerja. Kondom naj uporabljajo tudi vsi, ki so cepljeni, saj cepljenje ne zaščiti pred ostalimi spolno prenosljivimi okužbami.

Prednosti cepljenja

Devetvalentno cepivo varuje pred okužbami z genotipi HPV 16, 18, 31, 33, 45, 52, 58, ki povzročijo okrog 90 % raka materničnega vratu. Cepljenje varuje tudi pred genitalnimi bradavicami.

Cepljeni so tudi bolj zaščiteni pred drugimi raki, povezanimi z okužbo s HPV: pred raki spolovil, zadnjika in najverjetneje tudi pred rakom ustnega dela žrela.

Cepljenje je učinkovito tudi pri starejših, ki so že imeli spolne odnose ali intimne stike. Varuje pred novo okužbo, vendar ne pozdravi že nastale.

Ali je cepljenje proti okužbi s HPV varno?

Cepljenje proti okužbi s HPV je varno. Najpogostejši neželeni učinek je – kot pri drugih cepljenjih – bolečina na mestu vboda. Drugi neželeni učinki, kot so glavobol, slabost, zvišana telesna temperatura in bolečine v mišicah, so večinoma blagi do zmerni in kratkotrajni. Kot pri drugih cepljenjih in zdravlilih je tudi po cepljenju proti HPV možna alergijska reakcija, ki pa je izjemno redka; zdravniki se je zavedajo in so usposobljeni ter opremljeni, da ob njenem morebitnem nastanku ustrezno ukrepajo.

Ali tudi ženske, cepljene proti okužbi s HPV, potrebujejo redne preventivne preglede v programu ZORA?

Da, brez dvoma. Čeprav so cepljena dekleta zelo dobro zaščiteni pred okužbo s HPV in jih mnogo manj ogrožajo predrakave in rakave spremembe materničnega vratu, lahko zbolijo zaradi okužbe s katerim od genotipov HPV, proti kateremu cepivo ne deluje. Zato je prav, da se tudi cepljene ženske redno udeležujejo presejalnih pregledov ZORA, ki jih opravijo pri osebnem ginekologu.

HPV 16

HPV 18

HPV 31

HPV 33

HPV 45

HPV 52

HPV 58